

Obsah

ÚVOD	3
I. SVĚTOVÝ NÁZOR A FILOSOFIE. ŘEŠENÍ ZÁKLADNÍ FILOSOFICKÉ OTÁZKY V PŘEDMARXISTICKÉ FILOSOFII	7
1. <i>Základní otázka filosofie a její řešení</i>	12
2. <i>Příčiny vzniku idealismu</i>	19
a) <i>Objektivní idealismus</i>	23
b) <i>Subjektivní idealismus</i>	24
c) <i>Dualismus</i>	26
d) <i>Pluralismus</i>	28
e) <i>Agnosticismus</i>	30
3. <i>Základní formy nemarxistické materialistické filosofie</i>	31
a) <i>Dialektický a atomický materialismus řecký</i>	31
b) <i>Mechanický materialismus</i>	37
c) <i>Biologizující a ekonomizující vulgarizace materialismu</i>	42
II. HISTORICKÉ A SOUČASNÉ ZDROJE MARXISTICKÉ FILOSOFIE, JEJÍ PŘEDMĚT A STRUKTURA	47
1. <i>Společenské a teoretické zdroje vzniku marxistické filosofie</i>	47
2. <i>Německá klasická filosofie a její význam pro vznik dialektického materialismu</i>	48
a) <i>I. Kant</i>	48
b) <i>G. W. F. Hegel</i>	50
c) <i>L. Feuerbach</i>	55
3. <i>Podstata revolučního zvratu ve filosofii</i>	58
4. <i>Současné zdroje marxistické filosofie</i>	63
5. <i>Obecná charakteristika marxistické filosofie</i>	65
a) <i>Předmět marxistické filosofie</i>	68
b) <i>Struktura marxistické filosofie</i>	72
c) <i>Marxistická filosofie a ideologie</i>	79
d) <i>Hypotetičnost marxistické filosofie</i>	82

III. MATERIÁLNÍ JEDNOTA PŘÍRODNÍHO A SPOLEČENSKÉHO SVĚTA	87
1. <i>Co je hmota</i>	89
a) Hmota, její substance a atributy	93
b) Co je materiální jednota světa?	97
2. <i>Materiálnost společenského světa</i>	116
a) Úloha práce při vzniku a vývoji člověka	116
b) Společenské bytí	121
3. <i>Úloha materiálních činitelů ve vývoji společnosti</i>	123
a) Úloha geografického prostředí ve vývoji člověka	123
b) Úloha společensko-biologických faktorů ve vývoji společnosti	125
c) Způsob výroby a jeho význam pro rozvoj lidské společnosti	128
4. <i>Člověk a antropoidní příroda</i>	132
5. <i>Svět ideální jako duchovní odraz objektivní reality</i>	136
a) Co je lidské vědomí?	137
b) Jazyk a vědomí	139
c) Společenské vědomí	142
IV. ÚLOHA POZNÁNÍ A JEHO ZÁKONY V PROCESU PŘEMĚNY SVĚTA ČLOVĚKEM	147
1. <i>Je svět poznatelný?</i>	149
a) Odraz jako vlastnost veškeré hmoty	150
b) Co je skutečnost?	152
2. <i>Společnost jako poznávající a sebepoznávající systém</i>	153
a) Vztah praxe a empirie	156
b) Úloha společenské praxe v poznávacím procesu	158
3. <i>Stupně procesu lidského poznání</i>	164
a) Smyslový stupeň poznání	164
b) Rozumový stupeň poznání	167
4. <i>Problém pravdy a pravdivosti vědeckých poznatků</i>	182
a) Koherenční teorie pravdy	183
b) Konvencionalistické pojetí pravdy	184
c) Korespondenční teorie pravdy	184
d) Materialistické pojetí pravdy	184

5. <i>Marxismus a konvencionalismus</i>	188
6. <i>Úloha jazyka v procesu poznání</i>	191
V. TOTALITA A STRUKTURA SVĚTA, NEJOBECNĚJŠÍ KATEGORIE A ZÁKONY JEHO POHYBU A VÝVOJE	196
1. <i>Člověk a fenomenální svět</i>	196
a) <i>Co je fenomenologie?</i>	200
b) <i>Jev a podstata</i>	203
c) <i>Obecné a jedinečné</i>	205
d) <i>Obsah a forma</i>	206
e) <i>Logické a historické</i>	209
2. <i>Svět jako konkrétní totalita</i>	211
3. <i>Deterministická povaha světa a stupně souvislosti</i>	218
a) <i>Kauzalita</i>	219
b) <i>Korelace a jiné souvislosti</i>	222
c) <i>Zákon a zákonitost</i>	223
d) <i>Nutnost a nahodilost</i>	229
e) <i>Finalita</i>	231
4. <i>Pohyb, vývoj a perspektivy člověka</i>	232
a) <i>Má příroda bez člověka smysl?</i>	232
b) <i>Pohyb a vývoj</i>	235
5. <i>Nejobecnější dialektické zákony pohybu a vývoje</i>	240
a) <i>Zákon negace negace</i>	241
b) <i>Pohyb a vývoj jako zákon změny staré kvality v novou v důsledku kvantitativních změn</i>	246
c) <i>Zákon jednoty a boje protikladů</i>	255
VI. MARXISMUS-LENINISMUS O PODSTATĚ A VÝVOJI SPOLEČNOSTI	264
1. <i>Francouzští materialisté 18. století o podstatě a vývoji společnosti</i>	265
2. <i>Hegelovo pojetí společnosti</i>	267
3. <i>Některé další předmarxistické názory na společnost</i>	268
4. <i>Marxismus-leninismus o podstatě a vývoji společnosti</i>	271
5. <i>Rozhodující úloha materiální činnosti v dějinách</i>	272
6. <i>Společnost jako konkrétní totalita</i>	277

7. Společnost jako objekt vědeckého zkoumání	281
8. Revoluční praktická podstata vědeckého pojetí dějin	286
VII. ZÁKONITOSTI SPOLEČENSKÉHO POHYBU	287
1. <i>Marxistický determinismus</i>	287
2. <i>Dialektické pojetí kauzality</i>	290
3. <i>Statistické zákonitosti</i>	291
4. <i>Dějiny jako objektivně determinovaný proces</i>	292
5. <i>Možnost uvědomělého zasahování do dějinného vývoje</i>	294
6. <i>Svoboda jednání ve společnosti</i>	295
VIII. SOCIÁLNÍ STRUKTURA SPOLEČNOSTI, TŘÍDY A TŘÍDNÍ BOJ	297
1. <i>Sociální struktura společnosti</i>	297
2. <i>Vznik a podstata tříd</i>	299
3. <i>Leninova definice tříd</i>	302
4. <i>Třídní boj</i>	304
5. <i>Třídní složení kapitalistické společnosti</i>	307
6. <i>Změny v třídní struktuře společnosti v důsledku socialistické revoluce</i>	312
7. <i>Problematika sociální a třídní struktury v socialistické společnosti</i>	317
IX. POLITIKA, STÁT, ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTI	325
1. <i>Podstata politiky a její vztah k ekonomice</i>	325
2. <i>Vznik a podstata státu</i>	329
3. <i>Podstata, funkce a vývoj kapitalistického státu</i>	333
4. <i>Byrokratismus jako společenský vztah</i>	339
5. <i>Socialistický stát a jeho dva stupně vývoje</i>	341
6. <i>Socialistická demokracie jako složitá dynamická soustava řízení společnosti</i>	346
X. MARXISTICKO-LENINSKÉ UČENÍ O SOCIÁLNÍCH REVOLUCÍCH	356
1. <i>Podstata a příčiny sociálních revolucí</i>	356
2. <i>Podmínky sociální revoluce a revoluční situace</i>	358
3. <i>K otázce forem socialistické revoluce</i>	361

XI. OSOBNOST, MASY A SPOLEČNOST	365
1. Osobnost a společnost v předmarxistické filosofii	365
2. Marxistické pojetí vztahu osobnosti a společnosti	366
3. Faktory svazující rozvoj osobnosti ve vykořisťovatelské společnosti a jejich revoluční zrušení	368
4. Vztah osobnosti a společnosti v názorech soudobé buržoazní filosofie	370
5. Změny ve vztahu osobnosti a společnosti na přechodu od kapitalismu ke komunismu	372
XII. VĚDECKÁ TEORIE POKROKU A SOUDOBA EPOCHA SVĚTOVÝCH DĚJIN	375
1. Pojem pokrok v marxistické filosofii	375
2. Objektivní kritéria společenského pokroku	376
3. Obsah soudobé epochy světových dějin	379
XIII. NĚKTERÉ OTÁZKY OBSAHOVÝCH PŘEMĚN SPOLEČENSKÉHO VĚDOMÍ	384
1. Podstata a formy společenského vědomí	384
2. Dialektika vzájemného působení společenského bytí a společenského vědomí	385
3. Charakteristika některých forem společenského vědomí	390
a) Morálka	390
b) Věda	395
c) Umění	398
d) Náboženství	401
DOPORUČENÁ LITERATURA	405